

Resultaten conjunctuurenquête 1^e halfjaar 2015

Chris M. Jager

Inleiding

In mei en juni 2015 zijn in het kader van de conjunctuurenquête (CE) een groot aantal bedrijven benaderd met vragenlijsten. Doel van deze enquête is om op reguliere basis, twee maal per jaar in juni en december, actuele informatie te verschaffen over bedrijfsmatige en economische parameters en ontwikkelingen. Daarnaast dient het inzicht te geven in verwachtingen en opinies van ondernemers.

In dit verslag wordt nader ingegaan op de resultaten van de opinievrAGEN van de enquête. Kwantitatieve gegevens over de exploitatiekosten worden hier niet besproken en de omzetten slechts in beperkte mate. Allereerst wordt er een korte inleidende beschouwing gegeven over de methodologie zoals die voor de enquête wordt gebruikt.

Met de verkregen gegevens van de bedrijven (NV's en eenmanszaken met een balans en winst- & verliesrekening) wordt een beeld gegeven van de volgende onderwerpen:

- *investeringsbelemmeringen en -bevorderingen,*
- *concurrentiepositie,*
- *vertrouwen in de economie,*
- *vertrouwen in de toekomst,*
- *mening ten aanzien van het investeringsklimaat,*
- *omzetmutaties,*
- *verwachting bedrijfsresultaten.*

Bij de verschillende onderwerpen wordt er een vergelijking gemaakt met voorgaande periode, van een half jaar daarvoor (de enquête wordt immers twee keer per jaar uitgevoerd). Uitzondering daarop zijn de omzetmutaties en bedrijfsresultaten. Deze worden vergeleken met de resultaten van december van het voorgaande jaar.

Bij vertrouwen in de toekomst, mening ten aanzien van het investeringsklimaat en omzetmutaties wordt ook inzicht gegeven in de situatie per bedrijfstak en naar aantallen werknemers.

Methodologie

De conjunctuurenquête wordt twee keer per jaar onder de bedrijven op Curaçao gehouden. In juni wordt geënquêteerd over het eerste halfjaar van het lopende kalenderjaar, in december over het gehele jaar. Dit wordt gedaan met behulp van enquêteurs (45%) en via email (55% van het totaal aantal bedrijven wat wordt benaderd).

Het onderzoek wordt uitgevoerd bij alle bedrijven met tien of meer werknemers, terwijl van de bedrijven vanaf drie tot tien werknemers een steekproef wordt genomen. De CE is dus voor een deel een steekproefonderzoek. Door het nemen van een steekproef wordt een schatting gemaakt van de karakteristieken van de gehele populatie (alle bedrijven) en kunnen daar op een verantwoorde wijze uitspraken over worden gedaan. Onder bedrijven wordt hier verstaan NV's en eenmanszaken met een balans en winst- & verliesrekening.

Bij de steekproeftrekking (voor de bedrijven van drie tot tien werknemers) wordt uitgegaan van een betrouwbaarheid van 95 procent (5% foutenmarge, z-waarde van 1,96). Bij een populatie van ruim 2.000 bedrijven van het CBS bedrijvenbestand (vanaf 3 werknemers tot 10 werknemers) komt dat op het moment van trekking neer op in totaal 323 bedrijven.

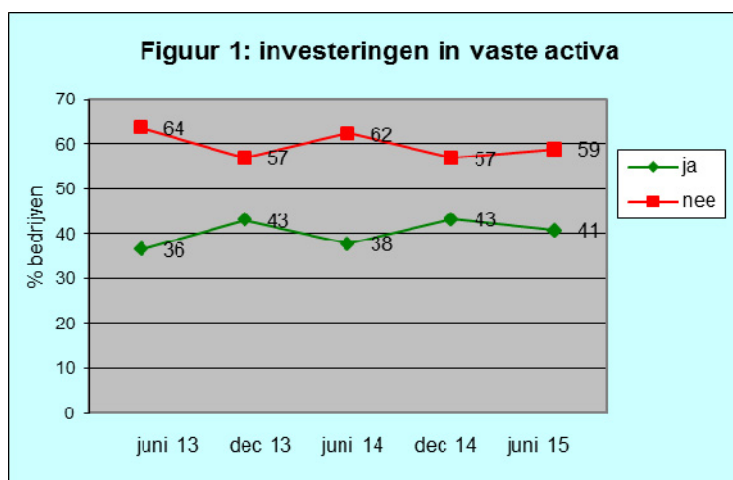
De steekproef wordt proportioneel getrokken, waarbij rekening wordt gehouden met het aantal bedrijven per bedrijfstak.

Resultaten conjunctuurenquête

In de navolgende paragrafen wordt per onderwerp nader ingegaan op de resultaten van de opinie vragen van de enquête van juni 2015.

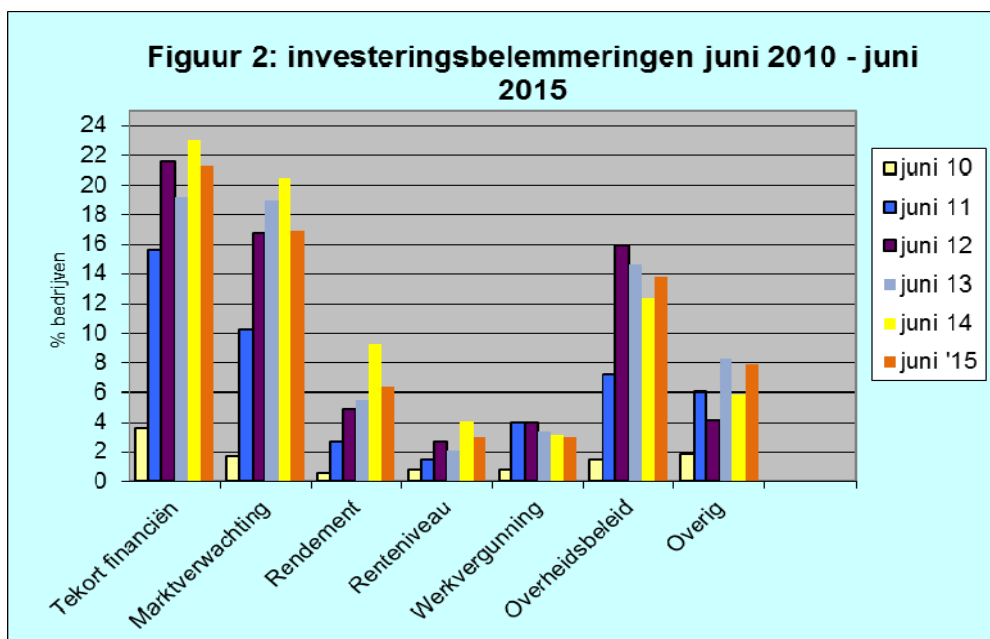
Investeringsbelemmeringen en –bevorderingen

Bijna 41 procent van de benaderde bedrijven heeft aangegeven te hebben geïnvesteerd in de eerste helft van 2015 (zie figuur 1). Dat is iets minder (2% punten) dan in december 2014 (43%) en wat meer dan het percentage van juni 2014 (toen dit 38% was).

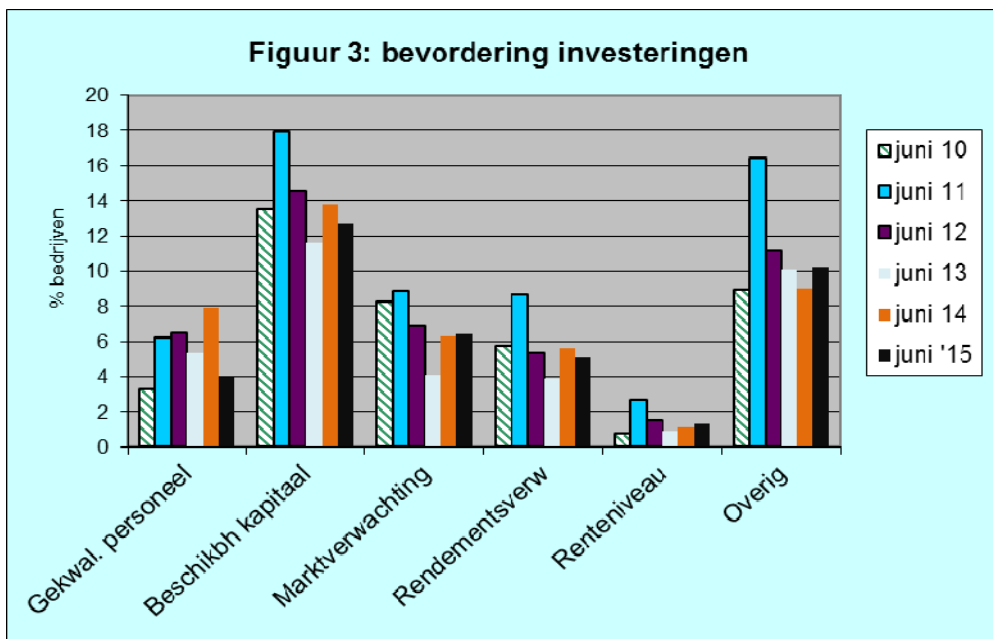

Van de bedrijven heeft 36 procent aangegeven dat er van investeringsbelemmeringen sprake is geweest. Dit is 3 procentpunten minder in vergelijking met december 2014.

Zoals doorgaans het geval, is ook nu weer het tekort aan financiële middelen de grootste investeringsbelemmering (zie figuur 2). Dit percentage is het eerste halfjaar 2015 met 2 procentpunten verminderd naar 21 procent van de bedrijven. Het aandeel bedrijven dat een slechte marktverwachting als belemmering heeft aangegeven, is afgenomen van 21 naar 17 procent. 'Overheidsbeleid' als belemmering is in de eerste helft van 2015 toegenomen van 12 naar 14 procent van de bedrijven.

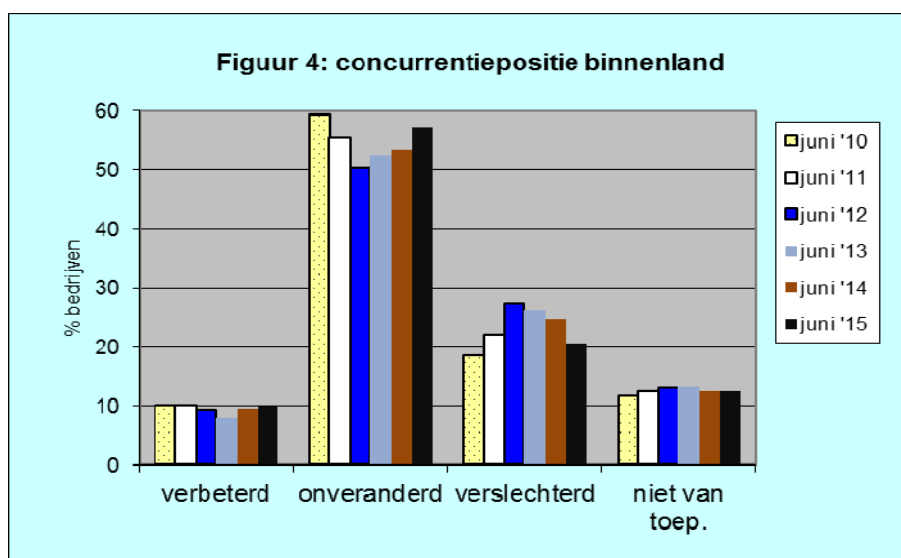

De investeringen zijn naar de mening van de bedrijven vooral bevorderd door de beschikbaarheid van financiële middelen (figuur 3). Het percentage bedrijven dat dit aangeeft is iets afgenomen (1 procentpunt) ten opzichte van december 2014 naar bijna 13 procent. Van bevordering van de investeringen door de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel is vrijwel geen sprake geweest. Dat percentage is afgenomen van 8 naar 4 procent. Het aandeel 'verwachtingen ten aanzien van de markt' is met 6 procent onveranderd gebleven, de rendementsverwachting nagenoeg ook (van bijna 6 naar 5%).

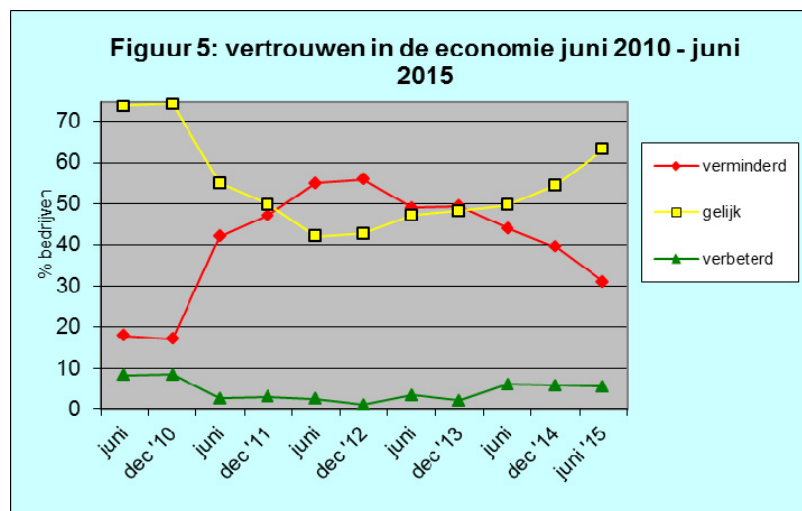
Concurrentiepositie

Bij de concurrentiepositie op de binnenlandse markt (zie figuur 4) is een kleine verbetering opgetreden. In vergelijking met december 2014 hebben minder bedrijven aangegeven dat er van een verslechtering sprake is. Dit percentage is afgenomen van 25 naar 21 procent. Een zelfde percentage bedrijven heeft aangegeven dat de concurrentiepositie verbeterd is (10%). Wederom hebben de meeste bedrijven aangegeven dat de concurrentiepositie onveranderd is gebleven. Dit percentage is toegenomen van 53 naar 57 procent.

Vertrouwen in de economie

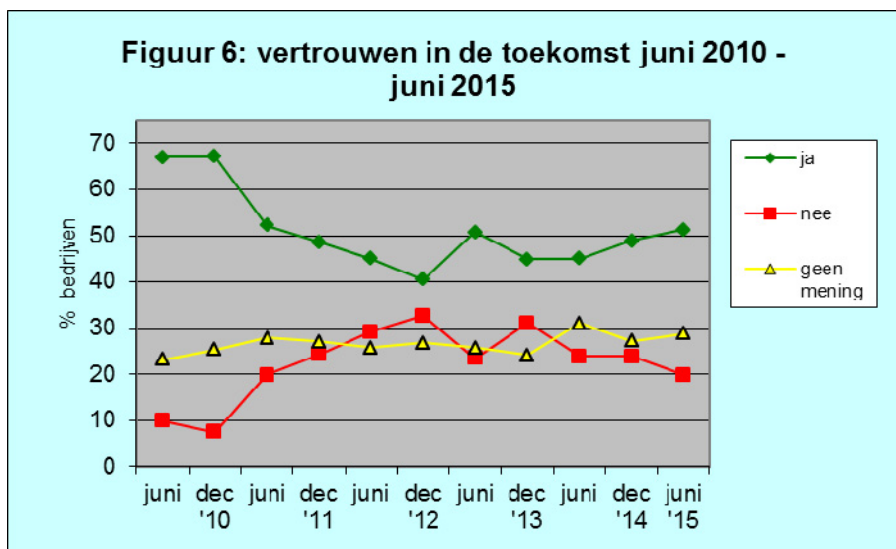
Het vertrouwen in de economie is naar de mening van de ondernemers het eerste halfjaar van 2015 wat minder negatief geworden (zie figuur 5). Het aandeel bedrijven wat heeft aangegeven dat het vertrouwen in de economie is verminderd, is namelijk afgenomen van 40 naar 31 procent in juni 2015. Wel is het zo dat nog steeds een laag percentage van de bedrijven heeft aangegeven dat het vertrouwen in de economie het afgelopen halfjaar is verbeterd (slechts 6%). Het percentage ondernemers dat heeft aangegeven dat het vertrouwen gelijk is gebleven, is ten opzichte van afgelopen december 2014 toegenomen van 55 naar 63 procent.

Vertrouwen in de toekomst

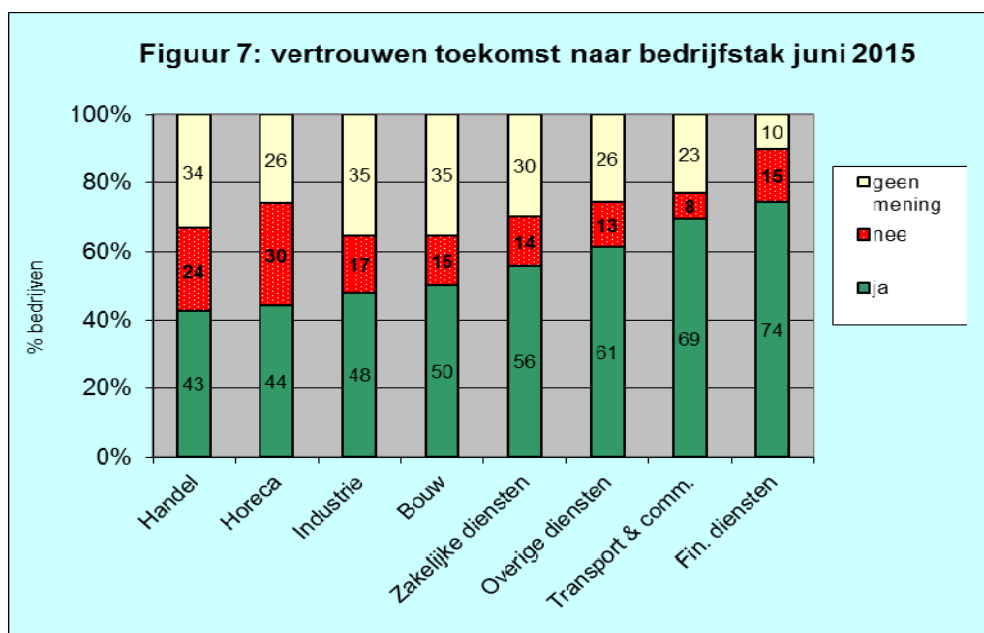
Het percentage bedrijven dat in juni 2015 heeft aangegeven vertrouwen te hebben in de toekomst, is in vergelijking met december 2014 iets toegenomen van 49 naar 51 procent (zie figuur 6). Het aandeel bedrijven dat heeft aangegeven géén vertrouwen te hebben in de toekomst is afgenomen van 24 naar 20 procent.

Méer bedrijven hebben aangegeven geen mening te hebben over de gestelde vraag. Dit is ten opzichte van afgelopen december 2014 toegenomen van 27 naar 29 procent per juni 2015.

Indien gekeken wordt naar de resultaten van het vertrouwen in de toekomst op bedrijfstakniveau bij de grotere bedrijfstakken (zie figuur 7), dan zijn er vrij duidelijke verschillen. Vooral bij de handel en de horeca is het vertrouwen relatief laag: respectievelijk 43 en 44 procent heeft aangegeven vertrouwen te hebben, hetgeen gelijk is aan de vorige periode (december 2014). Bovendien zijn er bij de handel en horeca veel bedrijven die expliciet hebben aangegeven géén vertrouwen te hebben in de toekomst: respectievelijk 24 en 30 procent.

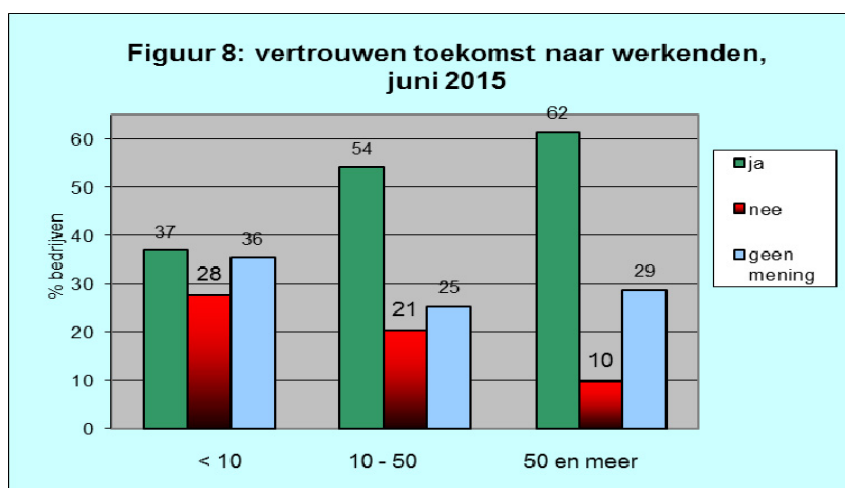
De bouw scoort qua vertrouwen met 50 procent heel gemiddeld en bij de overige bedrijfstakken ligt het vertrouwen boven het gemiddelde (51%). Met name is dat het geval bij transport & communicatie (69%) en financiële diensten (74%).

Aangezien de bedrijven wordt gevraagd naar het aantal werknemers, kan ook inzicht worden gekregen in het vertrouwen in de toekomst naar het aantal werknemers van de bedrijven. Daarvoor wordt een indeling gemaakt in 3 groepen, te weten 3 tot 10 werknemers (klein), 10 tot 50 werknemers (middelgroot) en 50 of meer werknemers (groot).

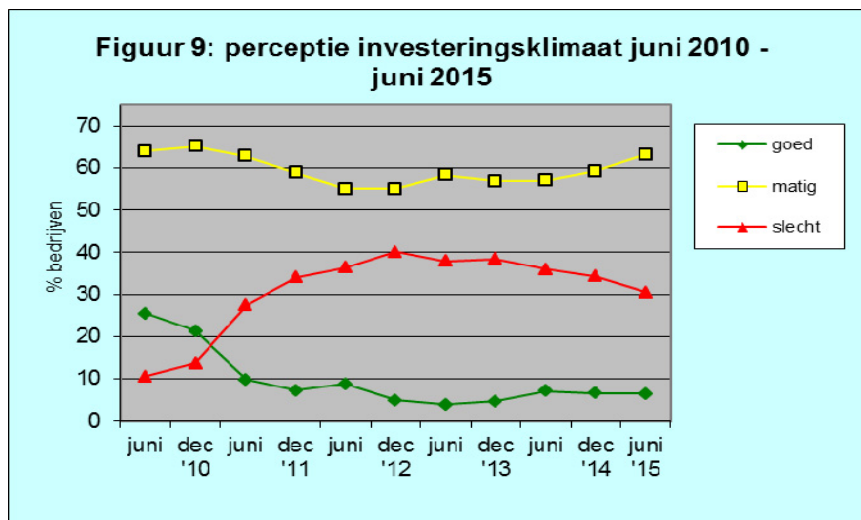
Wederom is gebleken dat bij de grotere bedrijven, vanaf 10 werknemers, duidelijk meer bedrijven vertrouwen in de toekomst hebben dan bij de kleine bedrijven (zie figuur 8). Bij deze grotere bedrijven tot 50 werknemers bedraagt dit per juni 2015 54 procent, bij die van 50 en meer werknemers bijna 62 procent, een toename van ruim 10 procentpunten in vergelijking met december 2014. Bij de kleine bedrijven is het percentage afgenomen van 39 naar 37 procent. Hierdoor is het verschil met de grotere bedrijven toegenomen.

Bij de kleine bedrijven heeft 28 procent aangegeven géén vertrouwen te hebben in de toekomst. Dit was 30 procent in december 2014. Bij de middelgrote- en grote bedrijven ligt dit percentage met 21 en 10 procent duidelijk lager. In december 2014 bedroegen deze percentages 23 en 20 procent.

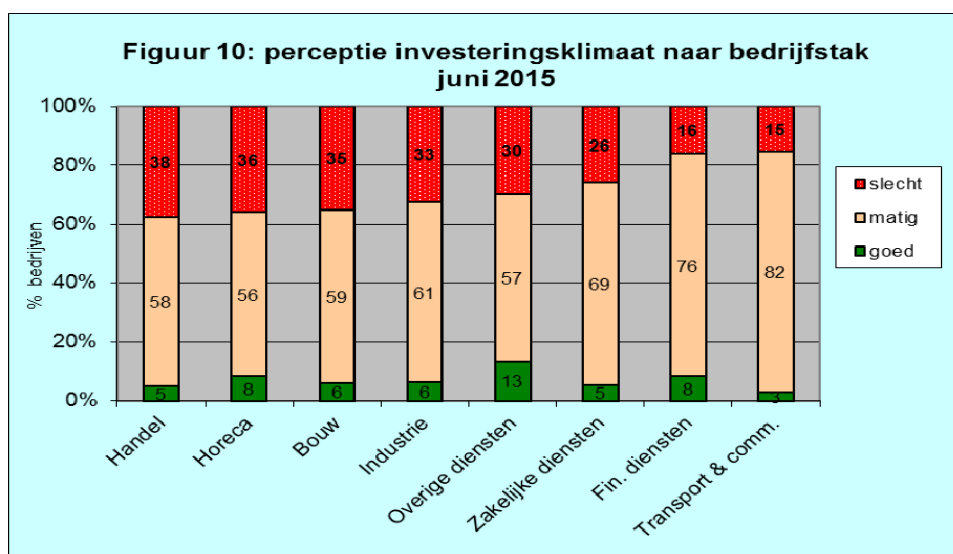
Mening ten aanzien van het investeringsklimaat

De mening ten aanzien van het investeringsklimaat (zie figuur 9) is licht verbeterd in vergelijking met december 2014. Het aandeel bedrijven dat heeft aangegeven het klimaat goed te vinden, is met ruim 6 procent gelijk gebleven. Minder bedrijven hebben aangegeven het klimaat slecht te vinden. Dat is afgenomen van 34 naar 31 procent. De meeste bedrijven, 63 procent, beoordelen het investeringsklimaat als 'matig' (was 59%).

Bij de perceptie van het investeringsklimaat op bedrijfstakniveau zijn de handel, horeca, bouw en industrie de bedrijfstakken met de minst positieve perceptie. Relatief veel bedrijven in deze bedrijfstakken vinden het investeringsklimaat slecht (zie figuur 10). De handel spant hier met 38 procent van de bedrijfstakken de kroon, wat overigens wél een duidelijke daling is ten opzichte van vorige periode toen dit 46 procent was. Bij de bouw en horeca bedraagt het percentage ‘slecht’ respectievelijk 35 en 36 procent.

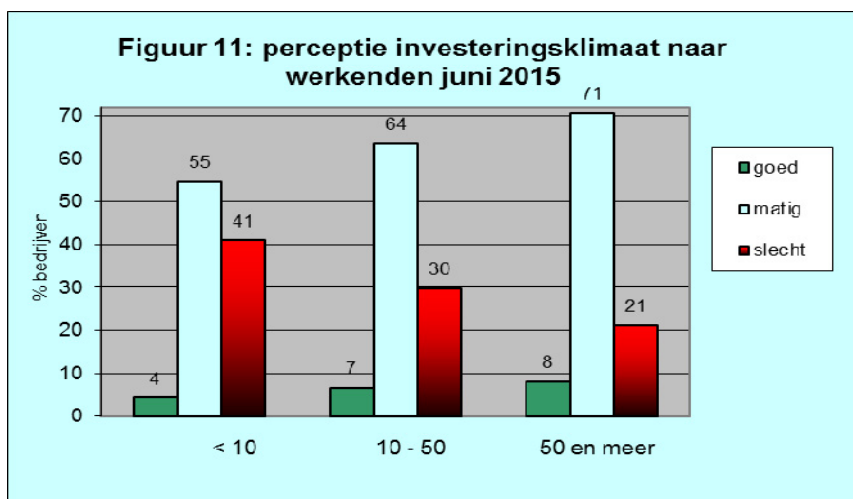
Bij transport & communicatie en de financiële diensten is de perceptie duidelijk positiever. Van deze bedrijfstakken hebben respectievelijk slechts 15 en 16 procent van de bedrijven aangegeven het investeringsklimaat slecht te vinden. Ofschoon bij de overige diensten de perceptie ‘goed’ met ruim 13 procent relatief hoog is, staat daar wel tegenover dat ook daar veel bedrijven het investeringsklimaat slecht vinden: 30 procent.

De perceptie van het investeringsklimaat als afgeleide van het aantal werknemers van de bedrijven laat net als bij vertrouwen in de toekomst vrij duidelijke verschillen zien. Bij de kleine bedrijven is de mening ten aanzien van het investeringsklimaat minder gunstig dan bij de grotere bedrijven van 10 werknemers of meer (zie figuur 11).

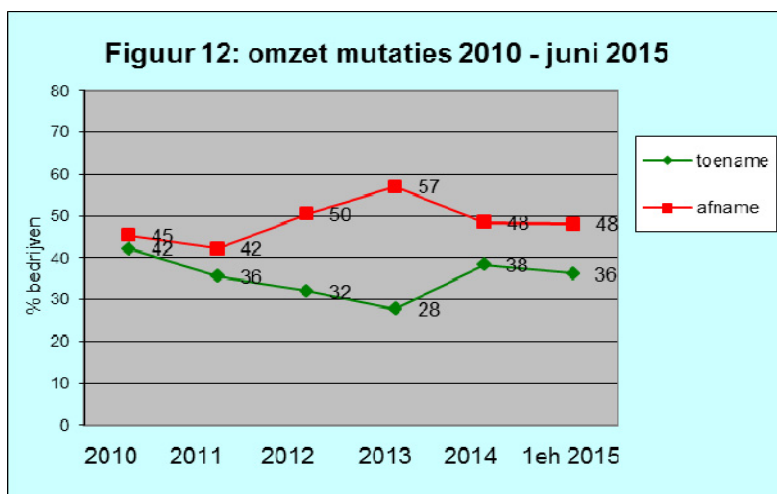
Bij de kleine bedrijven vindt 55 procent het investeringsklimaat matig en 41 procent slecht (was 46% in december 2014). Bij de grote bedrijven vanaf 50 werknemers zijn deze percentages gunstiger; 71 procent vindt het matig en slechts 21 procent vindt het slecht (was 26% in december 2014). De middelgrote bedrijven zitten daar tussenin met percentages van respectievelijk 64 (matig) en 30 procent (slecht).

Bij alle bedrijven zijn de percentages van een goede perceptie van het investeringsklimaat laag. Bij de kleine bedrijven bedraagt dit 4 procent. Bij de middelgrote- en grote bedrijven vinden respectievelijk 7 en 8 procent het investeringsklimaat goed.

Omzetmutaties

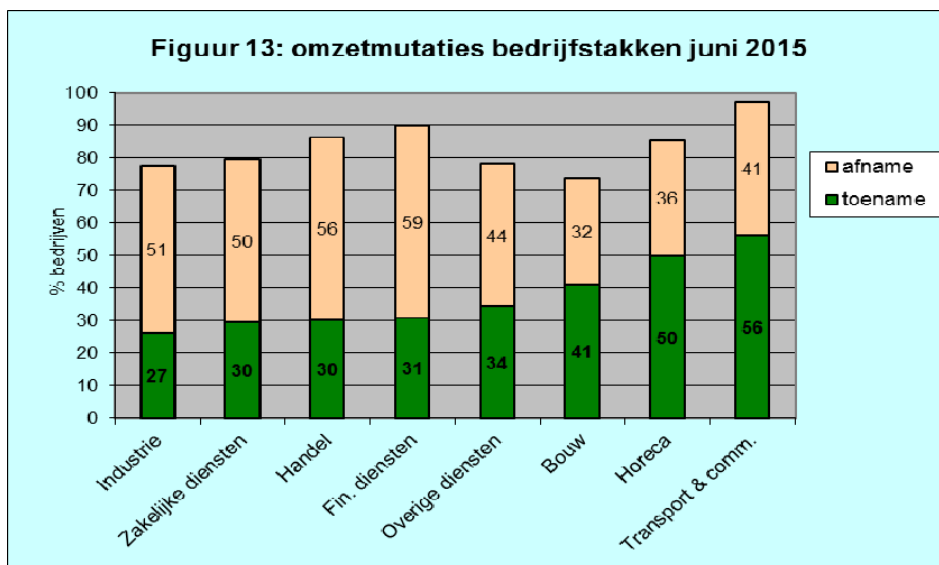
De omzetmutaties geven inzicht in welke mate men denkt dat de omzet is veranderd in vergelijking met het voorgaande jaar. In vergelijking met december 2014 is er een lichte verslechtering opgetreden en is het percentage bedrijven wat met een 'toename' van de omzet te maken heeft gehad afgenomen van 38 naar 36 procent. Het percentage bedrijven waar de omzet naar mening van de bedrijven is afgenomen is met 48 procent gelijk gebleven.

Bij de omzetmutaties op bedrijfstakniveau (voor de grotere bedrijfstakken, figuur 13) valt op dat vooral bij de bouw en de horeca duidelijk meer bedrijven (41 en 50%) een toename van de omzet hebben gehad. In december 2014 bedroegen deze percentages respectievelijk 27 en 33 procent. Ook bij transport & communicatie is sprake van een verbetering; van 41 naar 56 procent per juni 2015, het hoogste percentage in vergelijking met de andere bedrijfstakken.

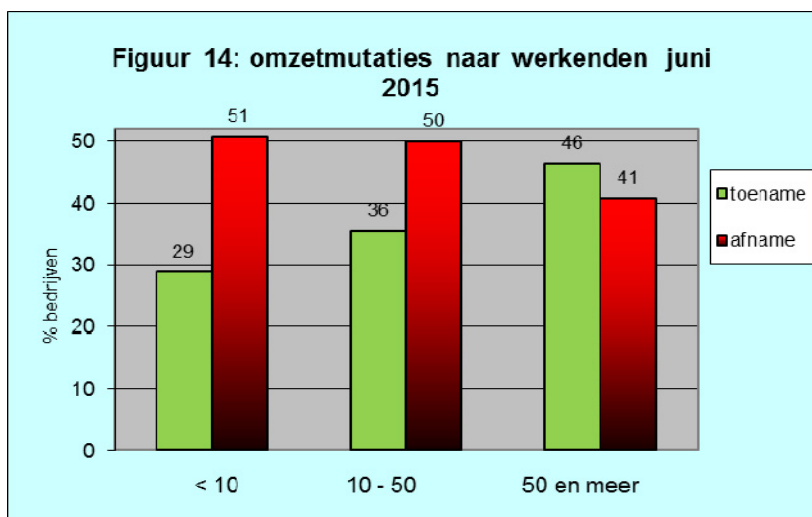
Bij de industrie (51%), zakelijke diensten (50%), handel (56%) en financiële diensten (59%) hebben veel bedrijven te maken gehad met een afname van de omzet in vergelijking met 1 jaar geleden. Bij de industrie heeft bovendien nog geen 27 procent een toename van de omzet kunnen registreren. Was er in december 2014 nog sprake van een toename van de omzet bij 50 procent van de financiële bedrijven, per juni 2015 is dat gedaald naar 31 procent.

Daar niet alle bedrijven aangeven of zij te maken hebben gehad met een toe- of afname, is het totaal van de percentages lager dan 100% (zie figuur 13).

De onderlinge verschillen in de mutaties van de omzet, naar rato van het aantal werknemers van de bedrijven, blijken ook deze periode weer vrij groot te zijn, zie figuur 14. Bij de kleine bedrijven is dit wederom minder gunstig dan bij de grotere bedrijven. Bij de kleine bedrijven is er bij 29 procent sprake van een toename van de omzetten (bedroeg nog 33% per december 2014). Bijna 51 procent heeft te maken gehad met een afname (was 47%). Bij de middelgrote bedrijven bedragen deze percentages 36 (toename) en 50 procent (afname). Een kleine verslechtering in vergelijking met december 2014 toen dit respectievelijk 39 en 49 procent was.

Bij de grote bedrijven ligt het percentage toename omzet nu op 46 procent. Dit is een verbetering van 6 procentpunten in vergelijking met december 2014. Ook de afname van de omzetten is bij de grote bedrijven gunstiger geworden en bedraagt nu 41 (afgelopen december 48%).

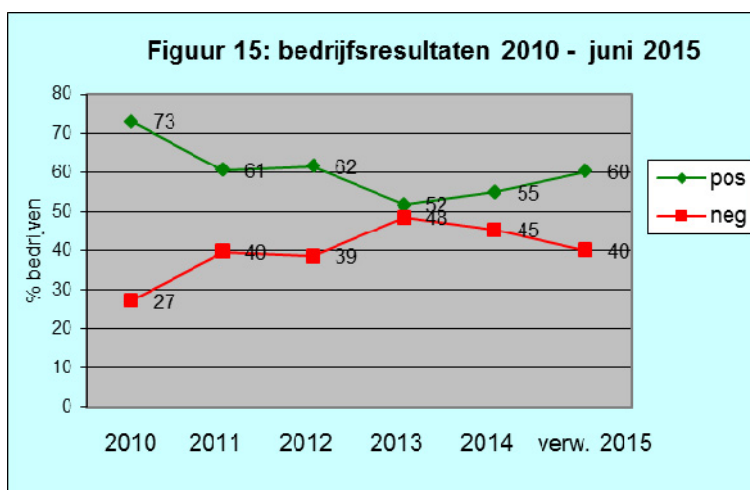
Verwachting bedrijfsresultaten

De conjunctuurenquête gaat in juni van het jaar na wat de verwachting is van het bedrijfsresultaat over het nog niet afgesloten gehele jaar. Doorgaans is de verwachting in juni wat gunstiger dan de daadwerkelijke uitkomst welke aan het eind van het jaar wordt verkregen (zoals de overige jaren aangeven, zie figuur 15).

Het aandeel bedrijven welke per juni voor het gehele jaar 2015 een positief bedrijfsresultaat verwacht, bedraagt 60 procent. Dit is 5 procentpunten hoger dan het percentage van december 2014.

Bijna 40 procent van de geïnterviewde bedrijven heeft in juni 2015 aangegeven een negatief bedrijfsresultaat over 2015 te verwachten, eveneens een verbetering van 5 procentpunten (minder) ten opzichte van december 2014. Hiermee lijkt er duidelijk een einde gekomen te zijn aan de negatieve trend tot 2013 van een toename van het percentage bedrijven met verlies. Eind dit jaar zal duidelijk worden of dit inderdaad het geval is.

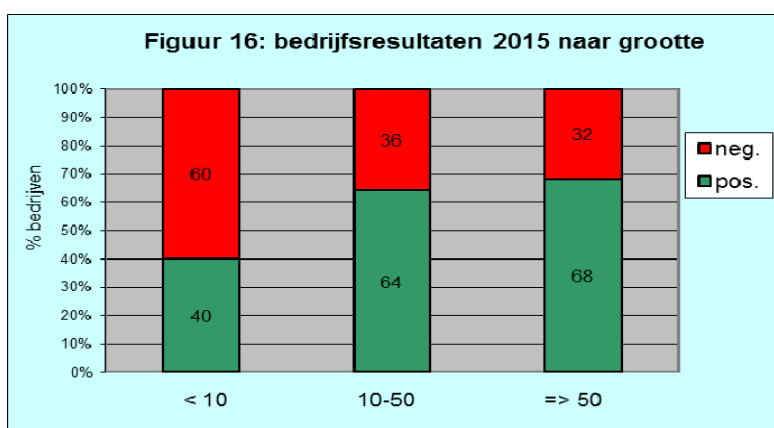
Opgemerkt dient te worden dat deze percentages géén inzicht geven in de *omvang* van de bedrijfsresultaten en evenmin in eventuele faillissementen.

Figuur 16 laat de verwachting van de bedrijfsresultaten zien als afgeleide van de grootte van bedrijven. Ook afgelopen periode is het zo dat er een duidelijk verschil is tussen de kleinere bedrijven met 3 tot 10 werknemers en de grotere vanaf 10 werknemers.

Het percentage van de kleine bedrijven met winstverwachting bedraagt nu ruim 40 procent, een verbetering van 2 procentpunten in vergelijking met december 2014. De grotere bedrijven doen het duidelijk beter, zoals duidelijk te zien in figuur 16.

Bij de middelgrote bedrijven heeft ruim 64 procent aangegeven winst te verwachten voor 2015, een toename van 7 procentpunten in vergelijking met eind 2014. Bij de grote bedrijven vanaf 50 werknemers is dit 68 procent, een verbetering van 3 procentpunten.

Samenvatting

De opinies en bedrijfsresultaten van de conjunctuurenquête van juni 2015 laten gemiddeld genomen een enigszins positieve ontwikkeling en lichte verbeteringen zien. Ten opzichte van afgelopen perioden (juni en december 2014) is er sprake van licht herstel van een in vele gevallen op zich niet zo goede situatie.

Wat minder bedrijven hebben aangegeven te hebben geïnvesteerd in de eerste helft van 2015. Het percentage investeringsbelemmeringen is iets afgenomen naar 36 procent.

Bij de concurrentiepositie op de binnenlandse markt is van een lichte verbetering sprake. Dat is eveneens het geval bij het vertrouwen in de economie over de eerste helft van 2015.

Het aandeel bedrijven dat in juni 2015 heeft aangegeven vertrouwen te hebben in de toekomst, is iets toegenomen. Bovendien is het percentage bedrijven met 'geen vertrouwen' afgenomen.

Vooraf bij de handel en de horeca is het wederom niet goed gesteld met het vertrouwen in de toekomst en ligt dit onder het gemiddelde. Vooral bij transport & communicatie en bij de financiële diensten is het vertrouwen in de toekomst relatief goed.

De mening ten aanzien van het investeringsklimaat is licht verbeterd in vergelijking met december 2014. De handel en de horeca zijn ook hier de bedrijfstakken met de minst positieve perceptie.

De verbetering van de omzetmutaties bij bedrijven waarvan sprake was in december 2014 heeft zich niet verder doorgezet. Het percentage afname omzetten is gelijk gebleven en het aandeel 'toename' is iets verminderd naar ruim een derde van de bedrijven. Vooral bij de horeca en de bedrijfstak transport & communicatie was er sprake van een toename van de omzetten.

Bij de kleine bedrijven tot 10 werknemers blijft de situatie minder gunstig dan bij de grotere bedrijven en is deze situatie wat verslechterd ten opzichte van vorige periode. Bij nog geen 30 procent was er sprake van een toename van de omzetten. Iets meer dan de helft van de kleine bedrijven heeft te maken gehad met een afname.

Het aandeel bedrijven wat verwacht 2015 af te sluiten met een positief bedrijfsresultaat is met 60 procent duidelijk hoger in vergelijking met december 2014. Bij de middelgrote- en grote bedrijven ligt dit met ongeveer 66 procent wat hoger dan bij de kleine bedrijven waar dit zo'n 40 procent van de bedrijven is.